מפניני הפרשה - מאמר

שם שמים מתאהב על ידך

בפרשתנו בפרק ו' ה' התורה מצווה אותנו את הציווי החשוב - **"ואהבת את ה' אלוקיך"**. ודרשו חז"ל במסכת יומא דף פו. **"שיהא שם שמים מתאהב על ידך - שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות - מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה"**.

כלומר שהנהגתו של כל אדם מישראל, ובפרט בני תורה, החרדים לדבר ה' ושל כל חובש כיפה, תהיה למופת, ומושא לחיקוי והערצה – למעשה קידוש שם שמים ברבים!

ציווי זה מטיל חובה לדוגמא לסייג את הדיבור שיהיה מתון ומרוסן, עמידה סבלנית בתור, שמירה על ניקיון הלבוש, הדיור והסביבה - עלינו לדעת כי, אין ערוך לשכר על קידוש ה', כשם שאין דבר חמור ונורא יותר מחילולו!

אבל בספרי ספרי דברים פרשת ואתחנן פיסקא לב' דרשו דרשה נוספת: **"ואהבת את ה' אלוקיך – אהבהו על כל הבריות, כאברהם אביך. כעניין שנאמר: 'ואת הנפש אשר עשו בחרן, מהו 'אשר עשו'? והלא אם מתכנסים כל באי העולם לברוא יתוש אחד ולהכניס בו נשמה, אינם יכולים לברוא. ומה תלמוד לומר: 'ואת הנפש אשר עשו בחרן'? - אלא מלמד שהיה אברהם אבינו מגיירם, ומכניסן תחת כנפי השכינה"**.

אברהם אבינו פעל רבות למשימה החשובה לגייר גויים - אבל בדורנו, איננו נדרשים לגייר גויים, אך נדרשים אנו להכנים תחת כנפי השכינה, את האחים יקרים, שטלטלה עזה הסיעה אותם ממקור מחצבתם, שרוח סערה עקרה אותם משורשיהם, רוח תקופה סוערת ורבת תהפוכות, סערת העיתים שנוצלה ביד מתנכרים אשר שמו להם למטרה לגדוע ולנתץ את העם משורשיו.

עם חלוף הסערה, עם שוך המערבולת, מתעורר הזיק החבוי, שב וניעור הניצוץ שבכל יהודי, ועולה הכמיהה לאמונה והקשר למסורת.

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפוה" - המים המורעלים של המכפישים ולועגים לכל קודש ונהרות התועבה הגואים במסכים השונים, וההופכים את הרחובות למקומות שהנפש היפה סולדת לעבור בהם – לא יוכלו לכבות את האהבה החבויה בלב כל יהודי לכל דבר שבקדושה.

אין בכוחם לעצור את הכמיהה לאמונה והקשר למסורת ולכבות את הגחלת, המחכה למי שיפיח בה רוח חיים, לשלהבת מאירה ומחממת!

זה למעשה תפקידו של כל יהודי ויהודי. כי מצוות עשה היא, שאין לך אדם פטור ממנה – בגופו, או בממונו. לפעול – או לעזור לקרב עוד ועוד יהודים לשורשם, לאמונתם, לכור מחצבתם!

אין אדם שיכול לפטור את עצמו מהמשימה העיקרית לדורנו, והיא הפצת דבר ה', מי שיכול – יצא לומר שיעורי תורה, לשוחח, לדרוש. ומי שאינו מיומן, או שאין לו פנאי – יעודד את העוסקים במלאכה.

אבל עלינו לדעת כי מעל לכל והדרך היותר מקרבת ומחברת את הבריות לדרכי התורה הקדושה ואור האמונה היא - התנהגות מופתית אמיתית יום יומית תוך התעלות והתעלמות מעניינים קטנוניים.

לדוגמא אדם שבא לבקר בבית כנסת ורואה ויכוחים על עליות לתורה וחזנות, לא בלבד שאינו מתקרב, אלא שהוא מתרחק. יהי רצון שנזכה לקיים את מה שנאמר: "ואהבת את ה' אלוקיך, אהבהו על כל הבריות".

בין אדם לחבירו

אסור לדבר לשון הרע על אדם, אפילו כשברור שהמדבר אינו עושה זאת מתוך כוונה רעה ואין לו כוונה להזיק. טעות רווחת היא מציאות בה אנשים מספרים לחבריהם על קרוביהם, כגון הורים על ילדיהם. חשוב להדגיש כי אסור לאדם לדבר דברי גנאי על שום אדם אחר, ואף לא על בני משפחתו הקרובים אליו ביותר. אסור לדבר בגנותו של אדם אפילו כשברור שאותו אדם אינו מקפיד על כך. כי עצם הדיבור בגנות חברו הוא איסור לשון הרע בפני עצמו, גם מבלי להתייחס לרגשותיו של האדם שעליו מדובר.

שואל ומשיב

לקראת היציאה לנופשים בחופשת הקיץ ופתיחת עונת הרחצה בים ובבריכות, נברר את השאלה הבאה:.

שאלה: האם מותר לרחוץ בים או בריכה גברים ונשים ביחד?

תשובה: במסכת ברכות סא. הובא **"כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא"**. פירש רש"י- **אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים, וזה מסתכל בה"**. ובתוספות- **אם רגיל בכך, לפי שבא לידי ניאוף וסופו יורד לגיהנום**. והגאון יעב"ץ- לאו דווקא אשת איש, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה היצר הרע בעצמו ומסלק הבושה מעל פניו.

בעבודה זרה כ: **תנו רבנן: ונשמרת מכל דבר רע- שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה**, ובתוספות הובא כי זו דרשה גמורה מהתורה. והבית יוסף כתב באבן העזר כא', שאסור להסתכל באשה כדי להנות מיופיה, בפנויה מדברי הקבלה, ובאשת איש מהתורה.

בבא בתרא נז: **ועוצם עיניו מראות ברע - אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה.** רשב"ם: **כשחולף על שפת הנהר ונשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק.** ובגמרא: **היכי דמי? אם יש דרך אחרת רשע הוא!!!** ומשיבה - מדובר כשאין דרך אחרת ובכל זאת צריך אדם להפנות את מבטו כדי להציל את עצמו. זו לשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות תשובה: **"המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העיניים עון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה"**. מכאן נלמד בקל וחומר כמה חמור האיסור להתרחץ בים או בריכה מעורבת, כשאין יכולת לא להסתכל בנשים הרוחצות שם ובפרט שאינן לבושות בלבוש צנוע. בשו"ת רב פעלים הוסיף שעל הנשים המתרחצות שם יש איסור, משום **"לפני עיוור לא תיתן מכשול"**

סיכום: אסור לרחוץ בים או בריכה מעורבת, ומצווה שישמור אדם את עצמו ובני ביתו מכך, ומצווה רבה לפרסם זאת ברבים למוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב, המזהיר והנזהר ירבה שלום כנהר. (עפ"י יחווה דעת ה' סג')

מפניני הפרשה - רעיון

מן ההפטרה – מהי נחמה?

בהבנת עניין הנחמה יש קושי העולה מן הפסוקים. מצד אחד כאשר נולד נח נאמר עליו: **"זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידנו"** (בראשית ה' כט') ומצד שני לפני המבול כתוב: **"וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל ליבו"** (בראשית ו' ו')?! ולכן נראה לומר שהנחמה היא שינוי חשיבתי – מטוב לרע או מרע לטוב. (אפשר לתמוך הסבר זה בפסוקים רבים שמוזכר בהם נחמה).

לפני תשעה באב ובתשעה באב כל ישראל נמצאים באבלות – שבה אנו מגדירים לעצמנו מה חסר לנו, ומתוך הגדרה זו אנו מציבים יעדים שיש לשאוף אליהם, ומקבלים כוח לפעול להשגתם.

הסיבה שבגללה אירעה הגלות מפורשת בפרשת וילך: **"וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה"** (**לא' יז'**). אם כן, שורש הגלות הוא התחושה ש**"אין אלהי בקרבי"** – עצם החטא גורם לריחוק גדול מהקב"ה. ומאידך כל חיותו של אדם נובעת מקרבת אלוקים: **"ואני קרבת אלוקים לי טוב"**. לאחר חטא המרגלים מצארת התורה אמירה קשה של עם ישראל: **"בשנאת ה' אותנו, הוציאנו מארץ מצרים"** (דברים א' כז'), כלומר החטא מרחיק את האדם מבוראו, וריחוק זה גורם לאדם הרגשה קשה - "בשנאת ה' אותנו". בתשעה באב יושבים ישראל ומקרוננים: **"על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה"** – אנו חווים כמה חסר לנו בית המקדש, המקור לקירבה אל ה' יתברך, וזה מגביר אצלנו את הרצון ונותן לנו כוחות לפעול לכך שנזכה לקרבת ה'. בתהליך זה. אנו לוקחים את האבל – תחושת החידלון, ומתרגמים אותו לרצון לקירבה לה' – וזהו שלב הנחמה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב שמעון ביטון ז"ל בן רחל הי"ו

ניסים בן זימבול סרדם ז"ל	שאלתיאל בן מזל דהרי ע"ה	נעמי בת ברכה דורי ע"ה	אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה
בכור בן חפצי ניאזוב ז"ל	חביב בן חיאת אליאסי ז"ל	רחל בת שלומי למפל ז"ל	מזל בת יעיש דהרי ז"ל
זאב בן צבי גוטמן ז"ל	אשר בן שמעון הופמן ז"ל	חיה שרה דבורה בת אסתר לרר ז"ל	

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

שמואל אליעזר בן אביבה הורוביץ ז"ל

כס"ד י' לחודש מנחם אב ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גליון מס' 43
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ואתחנן
שבת נחמו
מפטירים

"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי"
(ישעיהו פרק מ' פסוק א')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: **19:24**
יציאת השבת: **20:23**
זמן רבנו תם: **20:55**

לדברים שבקדושה צריך מניין עשרה עפ"י שו"ע סימן נח' ופוסקים אחרונים

מקור בתלמוד

בברכות כא. מובא שלאמירת 'דברים שבקדושה' - קידוש שמו של ה' צריך להיות 'בתוך בני ישראל'. כמה אנשים? הגמרא קובעת כי 'תוך' מקביל ל'עדה'. אמנם, עדת קורח מנתה מאתיים וחמישים איש, אך אנו מוצאים גם 'עדה' של עשרה אנשים בפרשת המרגלים, שהיו עשרה ללא כלב בן יפונה ויהושע בן נון: "**אמר רב אדא בר אהבה: מנין שאין היחיד אומר קדושה? שנאמר 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (ויקרא כב, לב) – כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? דתני רבנאי אחוה דרבי חייא בר אבא: אתיא 'תוך – תוך'. כתיב הכא 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' וכתיב התם 'הבדלו מתוך העדה הזאת' (במדבר טז, כא). מה להלן עשרה, אף כאן עשרה...**"

פסיקת הרמב"ם

כך פסק להלכה הרמב"ם הלכות תפילה, פרק ח' הלכות ד' - ו', שלדברים שבקדושה כגון קדיש וקדושה ועוד, צריכים מניין עשרה אנשים מישראל.

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק בספרו 'שיעורים לזכר אבא מארי' כרך ב' עמוד לד' מסביר שמשמעות קידוש ה' בתוך עדה של עשרה נובע מכך שכל עשרה מישראל נחשבים 'עדה' שלימה. דברים שבקדושה שנאמרים בעשרה, כמוהם כקידוש שמו יתברך במעמד כל עם ישראל! - "**בעצם גזירת הכתוב של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' נאמרה הלכה מסוימת, כי לקידוש שמו הגדול, בין לפי פשוטו של מקרא על ידי מסירת נפש על קיום מצוותיו כשיעמוד אנס ר"ל, בין באמירת דבר שבקדושה, בעינן כל ישראל. פירוש 'בתוך בני ישראל' – במעמד כל עדת בני ישראל; אין שמו מתקדש אלא כשכל האומה, כלל ישראל במלואו מקדשו, ורק בנוכחות כולם ביחד יכול להתקיים קידוש שמו יתברך...אולם כיוון שמכחינה מעשית דבר זה בלתי אפשרי לדורות, נקבעה הלכה אחרת: כי חלות שם 'עדה' חלה על כל עשרה מישראל... אין עשרה מהווים חטיבה מסוימת המתירה אמירת דברים שבקדושה מצד עצמה, אלא היא באת כוח ונציגת כלל ישראל, וכל האומר קדיש וקדושה בעשרה, כאילו קידש שמו הגדול במעמד כל האומה, דכל עשרה נקראים 'עדה' בזעיר אנפין, המסמלת נוכחות כל קהל עדת ישראל...**"

פסיקת הטור

וכן נפסק להלכה בטור בסימן נה' שלדברים שבקדושה כגון קדיש וכדומה צריך מניין עשרה אנשים מישראל וצריך שיהיו גדולים ובני חורין: "**ואומר קדיש ואין אומרים אותו בפחות מעשרה דכל דבר שבקדושה כגון קדיש וברכו וקדושה אין אומרים אותו בפחות מעשרה....ואלו העשרה צריך שיהו כולם בני חורין וגדולים שהביאו שתי שערות ויש שמתירין לצרף קטן עם ט' על ידי חומש שנותנין בידו...**"

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן נפסק להלכה בשו"ע סימן נה' סעיף א': "**אומרים קדיש. וא"א אותו בפחות מעשרה זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות, וח"ה לקדושה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה**"

צירוף קטן למניין עשרה - מקור בתלמוד

בברכות דף מז: דנו בשאלה האם ניתן לצרף קטן או עבד כעשירי למניין של זימון בברכת המזון ומביאה את דעת רבי יהושע בן לוי שסובר שניתן לצרף קטן ועבד כעשירי לזימון בעשרה: "...**אמר רבי אסי: קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו. והא תנן: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם? הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מזמנין עליו, אבל עושין אותו סניף לעשרה. ואמר רבי יהושע בן לוי: תשעה ועבד מצטרפין.**

הגמרא מקשה על רבי יהושע בן לוי מהמעשה ברבי אליעזר, ששחרר את עבדו לצורך תפילה במניין: "...**מיתיבי: מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה; שחרר - אין, לא שחרר - לא? תרי אצטריכו, שחרר חד ונפיק בחד**".

מכך שהגמרא הקשתה על רבי יהושע בן לוי מדין תפילה על דין זימון הוכיחו חלק מהראשונים שדין מניין לתפילה כדין מניין לזימון, ולדעת רבי יהושע בן לוי קטן בעריסה משלים לעשרה גם למניין של תפילה.

פסיקת הטור

מפסיקת הטור בתחילת סימן נה' "...**דכל דבר שבקדושה כגון קדיש וברכו וקדושה, אין אומרים אותו בפחות מעשרה...ואלו העשרה צריך שיהו כולם בני חורין וגדולים שהביאו שתי שערות**", עולה שאין הלכה כרבי יהושע בן לוי וקטן לא מצטרף למניין עשרה.

תוספות

אולם מהתוספות ברכות מה. ד"ה "ולית הלכתא" עולה שהדבר שנוי במחלוקת בין הראשונים. רבנו תם בהמשך שם מביא דעה לפיה אפשר לצרף קטן על ידי שנותנים לו חומש בידו וכותב על כך שזה מנהג שטות: "...**ויש מצרפין קטן לתפילה רק שיהא חומש בידו, ואומר רבנו תם דמנהג שטות הוא דכי היכי דאמר 'אטו ארון גברא הוא', הכי נמי אטו חומש גברא הוא**?!...

ממשיך התוספות וכותב שעל פי מעשה המובא בגמרא בירושלמי פסק ר"י שקטן לא יכול להצטרף לזימון וכן לא בעשירי למניין: "...**ומיהו קאמר בירושלמי 'אמר רבי יוסי זמנין אכלית עם רבי חלפתא אבא ועם רבי חנינא בר סרמי חביבי ולא מזמנין עלואי עד שהבאתי שתי שערות'...ומתוך ירושלמי זה פירש ר"י דאין עושין קטן סניף לעשרה לא לתפילה ולא לברכת המזון. וגם היה אומר ר"י שגם רבינו תם עצמו לא היה נוהג לעשות כן, לעשות קטן סניף לעשרה, ולא עשה מעשה**..."

יוצא שרבנו תם פסק להלכה כרבי יהושע בן לוי, שאפשר לצרף קטן כעשירי למניין, ואילו ר"י פסק כירושלמי שרק גדול שהביא שתי שערות מצטרף ולא קטן, וטען שגם ר"ת עצמו לא נהג בפועל לצרף קטן למניין.

פינת העורך

"**ואהבת את ה' אלוקיך...והיו הדברים האלה...על לבבך**". בספר אור החמה כתב מסר מסמיכות הפסוקים: כשאתה פונה לחברך ומוכיחו ב"ואהבת את ה' אלוקיך", עליך לבדוק תחילה: "והיו הדברים האלה" שאתה מוכיח לחברך, "על לבבך" – כמובא בבבא בתרא ס: **קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים**.

ברכות מכל הלב

ברכות גדולות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאמונה לוי הי"ו ולבחיר ליבה ליונתן גליק הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו להופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות גדולות מעומק הלב וברכת מזל טוב לשרה צרויה הי"ו ולבחיר ליבה נועם חיימוב הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו להופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על הרים ונהרות - עושה מעשה בראשית

הקדמה

ברכת "עושה מעשה בראשית" – היא ברכה שתיקנו חז"ל לאומרה על תופעות טבע, כמו ברקים ורעמים, וגם על ראיית תופעות טבע שנבראו בששת ימי בראשית כגון – ימים, נהרות הרים ומדבריות. חז"ל לא תקנו לברך ברכה זו על כל הנהרות וכדומה, אלא רק על אלו הגדולים במיוחד שידוע שנבראו בששת ימי בראשית. כמו כן במשנה מובאת דעתו של רבי יהודה של ראיית הים הגדול יש לברך - "שעשה את הים הגדול ". בשיעור זה נברר מהו הים הגדול וכן את גדרי ברכה זו.

המקור בתלמוד

במשנה מסכת ברכות דף נד. מובא שתיקנו חז"ל לברך על ראיית הרים, או גבעות, או ימים, או נהרות, או מדברות - "עושה מעשה בראשית".

לדעת רבי יהודה על ראיית הים הגדול מידי פעם יש לברך - "ברוך שעשה את הים הגדול", לפי פירוש רש"י לים הגדול תיקנו ברכה מיוחדת, מפני שהוא החשוב מכולם: **"על ההרים ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות אומר: ברוך עושה בראשית . רבי יהודה אומר: הרואה את הים הגדול אומר: ברוך שעשה את הים הגדול, בזמן שרואהו לפרקים".**

פירוש רש"י: לפרקים - מפרש בגמרא (ברכות נט:), ולפי שהוא חשוב וגדול מכלן קבע ליה רבי יהודה ברכה לעצמו. כוונת רש"י היא למובא בגמרא שם בדף נט: מובא: "רבי יהודה אומר: הרואה הים וכו'. לפרקים עד כמה? אמר רמי בר אבא אמר רב יצחק: עד שלשים יום".

פירוש התוספות

לגבי הברכה על הנהרות מובא בתוספות מסכת ברכות דף נד. ד"ה "על הנהרות" שלא על כל הנהרות מברכים, אלא רק על ארבע הנהרות שמוזכרים בפרשת בראשית שהם פישון, גיחון, חדקל, ופרת: **"על הנהרות - לאו על כל נהרות איירי אלא ארבע נהרות דכתיבי בקרא כמו חדקל ופרת".**

האבודרהם

בספר אבודרהם בהלכות ברכת הראייה השבח וההודאה, ביאר את הטעם לברכות אלו, והדגיש שמברכים אותן רק על ראיית הרים, גבעות ונהרות מיוחדים בהם ניכרת גבורות הבורא: **"...על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות מברך ברוך אתה ה' אמ"ה עושה מעשה בראשית כיון שיסדן מאז ושבחו של מקום הוא כשמכירין היום דבר שאנו יודעין שהמקום בראו בששת ימי בראשית ועדיין הוא קיים קל וחומר לעושהו שהוא קיים. וכתב ה"ר שמשון דדוקא בהרים ובגבעות המשונים וניכרת גבורת הבורא בהן וכן נהרות המשונים כגון פרת וחדקל מברך ברכה זו".**

פסיקת הרי"ף

הרי"ף במסכת ברכות דף מג: פסק להלכה כרבי יהודה, שעל ראיית הים הגדול לפרקים מברכים "ברוך שעשה הים הגדול": **"רבי יהודה אומר הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול אימתי בזמן שרואהו לפרקים ופרקים עד כמה אמר רבי אמי בר אבא אמר רב יצחק עד שלשים יום".**

רבינו יונה

רבינו יונה ברי"ף בברכות מב: ביאר שרבי יהודה במשנה מדגיש שמברכים דווקא על ראיית הים הגדול עצמו, ולא על הימים הקטנים שנפרדו ממנו: **"הרואה את הים הגדול וכו' לפי שיש ימים קטנים שהם כמו שלוליות שנפרדים מהים הגדול לפיכך אמר בפירוש על הים הגדול שעל אותו בלבד מברך ברכה זו וכשרואה אותו לפרקים דהיינו לסוף שלשים".**

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק י' הלכה טו' פסק להלכה כדברי המשנה, שעל ראיית הרים או גבעות או ימים או מדברות או נהרות לפרקים אחת לשלושים יום מברכים "עושה בראשית".

כמו כן פסק להלכה את דעת רבי יהודה שבראיית הים הגדול יש לברך "ברוך שעשה את הים הגדול".

"על ההרים ועל הגבעות על הימים ועל המדברות ועל הנהרות אם ראה אחת מהן משלשים יום לשלושים יום מברך עושה בראשית, הרואה את הים הגדול משלשים יום לשלושים יום או יותר מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שעשה את הים הגדול".

שו"ת הרא"ש

בשו"ת הרא"ש כלל ד' סימן ד', נשאל מהו "הים הגדול" - האם הכוונה היא לאוקיינוס או לים הגדול שנמצא על חופי ישראל (הים התיכון)?

הרא"ש השיב שלדעתו הים הגדול הוא האוקיינוס, לדעתו אין מחלוקת בין תנא קמא לרבי יהודה, ובמשנה מובאת תחילה דעת תנא קמא שמברכים על ראיית סתם ימים, ואחריה מובאת דעת רבי יהודה שסובר שיש ברכה מיוחדת ל"ים הגדול".

משמע שכוונת רבי יהודה לומר שיש ברכה מיוחדת לים הגדול מכל הימים, שזה הים האוקיינוס, ואפילו שהים בצד המערבי של ארץ ישראל גם נקרא בתורה ובנביא הים הגדול (כנ"ל), כאן במשנה אין הכוונה אליו, אלא לים הגדול במימדיו וזה האוקיינוס.

"וששאלת על הים הגדול, שאומרת במשנה שמברכים עליו: ברוך שעשה את הים הגדול, אם הוא ים אוקיאנוס, או אם הוא הים הגדול שלנו, שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים?

יראה שהוא ים אוקיאנוס דווקא, אף על פי שבלשון הכתוב נקרא ים שלנו: הגדול, כי הוא גבול מערבי של ארץ ישראל, וידוע הוא שהוא ים שלנו, כי ארץ ישראל אינה יושבת על ים אוקיאנוס.

מכל מקום הכא משמע שהוא ים אוקיאנוס, מדקתני רישא (ברכות נד): על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות, אומר: ברוך שעשה מעשה בראשית.

והדר תנא: רבי יהודה אומר: הרואה את הים הגדול, אומר: ברוך שעשה את הים הגדול.

מדהזכיר ברישא: ימים, בסתם, ופירש רבי יהודה: הים הגדול, משמע דבים אוקיינוס מיירי, ולא פליג אתנא קמא, דתנא קמא איירי בשאר כל הימים, דכמה ימים גדולים ישנם בעולם.

ואתא רבי יהודה למימר, דים הגדול יש לו ברכה בפני עצמו; ותנא קמא מודה בהא, דאי רבי יהודה הוה פליג אתנא קמא, ונאמר דתנא קמא כלל כל הימים וים אוקיאנוס בכלל, אם כן הוי הלכה כסתמא דרבים, ולא ראיתי בפוסקים שפסקו דאין הלכה כרבי יהודה.

וגם הרמב"ם כתב, דעל ים הגדול מברך: שעשה את הים הגדול; הלכך נראה דדוקא בים אוקיינוס מיירי".

פסיקת הטור

הטור בסימן רכח' פסק להלכה שעל ראיית ימים ונהרות, הרים וגבעות ומדברות מברכים "עושה מעשה בראשית".

אך בהמשך תמה על כך שהרמב"ם פסק להלכה את דעת רבי יהודה לברך על ראיית הים הגדול "עושה הים הגדול" - והרי זה לכאורה בניגוד לכלל יחיד ורבים הלכה כרבים.

"על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות אומר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם עושה מעשה בראשית כתב הרמב"ם ז"ל על ים הגדול משלושים יום לשלושים יום מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם עושה הים הגדול ואיני יודע למה פוסק כיחיד שרבי יהודה הוא שקובע לו ברכה לעצמו ורבנן פליג עליה".

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושב וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, בל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם. וגם חוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:**

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. **מה מבקש משה מה' בתחילת הפרשה?**

א. שיתן לו להיכנס לארץ ישראל. ב. שבניו ימשיכו את תפקידו.

ג. שיקברו אותו בארץ ישראל. ד. לזכות לבנות את בית המקדש.

2. **מה הראה הקב"ה למשה מראש פיסגת ההר?**

א. כל ארץ ישראל מכל הכיוונים. ב. כל חידושי התורה שיחודשו.

ג. מה יקרה בכל הדורות עד ביאת המשיח. ד. תשובות א' וג' נכונות.

3. "**כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר...**" (פרק ו') **שאלתו של איזה בן זו?**

א. של הבן החכם. ב. של הבן שאינו יודע לשאול.

ג. של הבן התם. ד. של הבן הרשע.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. **מה למדים מהפסוק "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת..." (פרק ד')?**

א. לא המדרש עיקר, אלא המעשה. ב. התלמוד מביא לידי מעשה.

ג. לימוד התורה צריך לכלול דוגמאות מעשיות. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. **בעשרת הדיברות נאמר לגבי ה' - "ולא ישא" (פרק ח') למה הכוונה?**

א. לא הוסיף על עשרת הדברות. ב. לא פסק, כי קולו חזק וקיים לעולם.

ג. לא הוסיף להראות באותו פומבי. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

5. **למה הכוונה בפסוק "...ה' אֱלֹקינוּ ה' אֶחָד"? (פרק ו')**

א. עתה אלוקינו, ולעתיד אלוקי כל האומות. ב. ה' הוא אל יחיד בעולם.

ג. ה' אלוקינו ולו נעבוד בלי צרוף אלוה אחר. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. **למה הכוונה בפסוק "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ..." (פרק ו')?**

א. שיהיה שם שמים מתאהב על ידך. ב. לעשות את דברי ה' מאהבה.

ג. תשמח לעשות כל דבר שטוב וישר בעיני ה'. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "**וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו...**" (ז') **מדוע יש במציאות רשע וטוב לו?**

א. הוא מקבל את זכות אבותיו. ב. מה שנראה כטובתו הוא באמת לרעתו.

ג. ה' פורע לו את מעט זכויותיו בעולם הזה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לזכר אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941